BURDUR

Her ayın 19 unda Çıkar

Cilt : 1 *Şubat 1939* *Sayı : 1*

Bu sayıdaki yazılar

Burdur'u niçin çıkarıyoruz	Feyzi Bayraktar
Halkevi	A. Selçuk Köse oğlu
Burdur ne zamandanberi yaşıyor	Rıza Erdem
Dokumacılık	Kemal Sâden
Burdur kültüründe dev adımları	Ferid Çamoğlu
Burdur'da beliren yeni ufuk	Hasan Melli
Bir Rica	Burdur
Halk bilgisi mevzuu, usulü, gayesi	..
Burdur (Şiir)	A. Selçuk Köse oğlu
Vitamin ve tarihçesi	Doktör Şükrü Göksu
Şehir haberleri	

Burdur C. H. P. Başkanı
Sayın Valimiz
Abdülhak Şavaş

BURDUR HALK KÜTÜPHANESİ
Yeni kayıt No: 157
Kayıt No:

BURDUR

Her ayın 19 unda çıkar

Cilt : 1 *Şubat 1939* *Sayı : 1*

Burdur'u Niçin Çıkarıyoruz

Niçin çıkıyoruz :

Cümhuriyet Halk Partimiz her yönden vatanı kurtardı. Türk milletini, memleketimizi lâyık olduğu yüksek yere çıkardı. İnsanlık kütlesi içinde mümtaz bir durumda bulundurmağa azmetti; bu önemli işin rehberlik vazifesini Halkevlerine verdi.

Bu mukaddes ve yüksek gayeli Halkevleri sağlam temelli binasını 932 de kurmuştu. Halkevi, kalplerinde, dimağlarında vatan ve memleket sevgisini mukaddes ve yüksek bir heyecan halinde duyanlar için toplanma ve çalışma yeridir. Herkesin evi olan burası bütün vatandaşlara açıktır. Burada her yurddaş muhtelif ihtisas, istidat ve arzulara göre tercih edilecek bir çalışma sahası bulacak, bu suretle hem kendini yetiştirecek hem de muhitini nurlandıracaktır. Burası, bilmiyenlerin bileceği, bilenlerin bildireceği yerdir. Evimiz, mektep terbiyesinin, tahsilinin ulaşamadığı yerlere elini uzatarak memleket gençliğini, muhitini birbirine sevdirecek, saydıracak ve idealimize bağlıyarak istikbalin ışığı olan bu varlığa yol gösterecek ve yetiştirecektir.

Muhitimiz az işlenmiş elmas gibidir. Bu cevhere gözümüzü yakından gezdirerek tarih, coğrafyasını, içtimaiyatını, sıhhatını herşeyini Halkevi gayelerine uygun olarak inceliyen bütün sesleri, etütleri dergimize büyük bir istekle alarak yurda dağıtacağız. Çünkü, şurası muhakkak ki; medenî memleketlerin içtimaî ve siyasî hayatlarında matbuatın oynadığı rol bugünkü kadar hiç bir zaman kendini göstermemiştir. Bu sesler, Bugünün bir dergisi yarının bir tarihi olacak ve gelecek nesillere hediye edilecektir.

Çalışmalarımız; yapacağımız işin büyüklüğü, yüksekliği ve zorluğu karşısında belki eksik kalabilir; fakat gayelerimize daha azimli bir hız, daha şuurlu bir inan ve metodla ulaşmağa sayın büyüklerimizin değerli yardımlariyle devam edeceğiz.

Halkevi Reisi Diş Hekimi
Feyzi Bayraklar

HALKEVİ

Bu ay Halkevleri yedinci yaşına bastı. Burdur Halkevi de dördünü idrak ediyor. Her yıl dönümünde kümesine düzineler katan bu millî çatı, vatan kalbinin ana kökü olan köyleri de içine almaktadır.

Halkevlerini Ata kurdu, onun ve serdengeçti arkadaşlarının, yurtta yeniden kurmadığı ne var ki. Millete (Vatan ve millet tapusunu) o bağışladı. O, arkasından ağlıyan ve ağlatılan anne sesine koşamadı, arkasına dönüp bakamadı; evrensel vatan hıçkırığına koşmağı üstün tuttu. Hicranla kanayan yüriğini, yarasını sardığı vatanın, vatandaşın şükran tebessümü ile yıkadı. Âile evini vatanın kalbinde kurdu, bu âilenin çocukları millet, yuvası duvarları, sınırları aşan vatan ve Halkevleri oldu. Uyumadı; başucumuzda bekledi, dinlenmedi; dinlendirdi. Çok yaşayamadı, yaşatıyor ve sonsuz olarak yaşatacak.

Duygusuz mu kalırız. Halkevinde onun yolunda parasız ve karşılıksız hizmete koşmak, namus borcudur.

Kendi evimizin, kıraathanemizin huzur ve rahatından bir kısmını ayırıp, Halkevi çalışmalarına koşmakla suyunu içtiğimiz, özgen havasını kokladığımız, sarı başaklarında biten ekmeğini, zümrüt bağlarında renklenen kehlibar üzümünü yediğimiz, cennet bahçelerinde güllerini kokladığımız, üstüne beton köşkler kurduğumuz bu kutsal toprağa olan borçlarımızı ödemiş olalım. Ettiğimiz yeminleri, tuttuğumuz alkışları yerine getirelim.

Öyleyse arkadaşlar, Halkevine, stadyoma ...

A. Selçuk Köseoğlu

Memleket tarihine bir bakış :

Burdur Ne Zamandanberi Yaşıyor

Yazan : Rıza Erdem

— 1 —

Halkevimizin Neşriyat şubesi komitesi bana cidden karan'ık ve işlenmemiş bir mevzuu ayırmış. Memleket tarihine ait bildiklerimi yazmağa başlarken müktesebatımın hemen hemen menkulâta ve rivayetlere istinat eden müphem bilgiler olduğunu kaydetmeği faydalı buldum. Tarih ve tarihçe me'hazleri yaşıyan eserleri kendisine destek ederek yükselen bir mazi yığını olduğuna göre Burdurumuzun tarihçesi böyle baş vurulacak kaynaklardan mahrum olduğundan tarihin en zayıf istinat noktalarından biri olan menkulâta ve rivayata dayanacaktır.

Böyle zayıf esaslara ve müeyyideye dayanan bir tarihi yazmamak belki daha iyi olabilirdi. Bunu, bundan on bir sene evvel tecrübe etmiştim ve bir amatör sıfatiyle yeni baştan aynı mevzu üzerinde işlemek belki yeni tetkiklere ve buluşlara münevver gençliğimizi teşvik ve alâkalarını çekmek maksadiyledir. Kıymetsiz yazılarım bu ilgiyi doğurabilirse belki bu yönden faydalı olabilir.

On bir yıl evvel Vilâyetimizde Maarif Vekâletinin emri ve Maarif Müdürlüğünün tensibiyle (Vilâyet halkiyat ve harsiyatını) tetkik vazifesiyle Öğretmen arkadaşlardan müteşekkil bir komisyon ayrılmıştı. Beş altı ay çalışan bu komisyon çevremizde çalışan bütün Ögretmenlerin yardımiyle hemen hemen muhiti bir tetkik mecmuası yaratmış, bu uğraşma beş altı yüz sahifelik bir kitap doğurmuştu. Türk harfleri inkılâbı arifesine rastlıyan bu mecmua şişkin gövdesiyle eski yazıların metrûkiyetinde ihtiyarladı, intişar sahasına ulaşamadı.

Muhitin yalnız tarihçesini değil, hemen hemen folklorunu sinesinde toplıyan bu kitabın bir sayısı Maarif Vekâletinde, bir sayısı da Vilâyet Maarif Müdürlüğü kütüphanesinde mevcuttur.

Muhitimizin harsiyatını tetkik arzu edecekler için çok muhtelif mevzular üzerinde hazırlanmış olan bu kitabın — belki bugün unutulmağa yüz tutmuş ve bir müddet sonra ise tamamen nisyanın derinliklerine gömülecek olan muhiti kadim an'ane ve âdetler, törenler kısmen olsun tesbit edilmiş olduğundan — faydalı olabileceğini tahmin ediyorum.

Burdur'un ilk mecmuası olan GÜL'de de Burdur tarihine ait bir iki yazı çıkmıştı. Bu mecmuayı takip eden Halkevimiz mecmuası ÜLKER de içten ve dıştan birkaç kalem bu mevzu üzerinde durdu.

Hayat ansiklopedisinin tarihî muharriri de ansiklopedinin Burdur kısmında Burdur tarihine ait kısa ve müphem satırlarla izahat vermiştir.

Ansiklopedide Burdur'un eski adının (LİMNORRİYA) olduğuna ve bir zamanlar (TÜRKMEN HALİS) adını taşıdığı ve Osmanlılar zamanında — BURDUR — ismi almış olduğu da yazılı ise de muharririn hangi esere ve nerehaza istinaden bu isimi meydana çıkardığını bilmiyoruz.

Yalnız bildiğimiz bir şey varsa tam 725 Hicrî senesindenberi Burdurun adının "BURDUR„ olarak söylendiğidir. Çünkü bunu teyit eden delilimiz var. Dilimize tercüme edilmiş olan meşhur seyyah İBNİBATUTA'nın seyahatnamesinde BURDUR'un adı geçmektedir. Mezkûr seyahatnamenin birinci cildinde Arap seyyahı Burdur'un ismini eski harflerle (BİRBİR) gibi yazarak hareketliyor ve (Zammı, ba sükûnu rai mühmele ve zammı dol sükûnu rai, mühmele) ile okunacaktır, diye kaydediyor ki; (BİRDİR) gibi yazılan kelimenin tam bugünkü telâffuzu ile (BURDUR) olduğuna vakıf oluyoruz.

İBNİBATUTA Burdur'da bir gün kalmıştır. Kendisi Burdur'da Hatibin menziline inmiş, Ahiler kendi menzillerine götürmek istemişler. Hatip razı olmamış beraber olarak bir bostana ziyafete götürmüşler İBNİBATUTA >Burdur'dan iyi bir intiba ile ayrılmıştır. Burdur'u şöyle tavsif ediyor :

Kalesi bir cebeli şahk üzerindedir. Şehri içinde enharı çoktur. Ben Farisi ve Türkçe bilmiyordum. Konuşamadık fakat çok ikram ettiler, diyor ve enharı çoktur tavsifini de Burdur çayından şehrin muhtelif mahallerine ve bağ, bahçelerine alınan büyük su kanal ve harklarını görüp yazdığı anlaşılıyor ve Burdur'dan (SİBERTE) yi (İSPARTA) ya gittiğini kaydediyor.

İBNİBATUTA'nın 725 — 735 senelerinde Burdur'dan geçtiği ve Burdur'u yine o zaman Burdur olarak isimlenmiş kaydedildiğine göre 600 küsur sene evveldenberi şehrimizin isminin bir tebeddüle uğramadığı anlaşılmaktadır. Türk seyyahı EVLİYA ÇELEBİ maalesef Burdur havalisine gelmemiştir.

Derin tetkik ve ince görüşüyle gördüğü yerlerin tarihini aydınlatan bu meşhur seyyah ne olurdu Burdurumuza uğrasaydı ve ilimizin 300 sene evvelisini de bize bir parça aydınlatsaydı.

İBNİBATUTA'nın uğradığı zamanlar Burdur Hamid oğullarının idaresinde ve bu devletin merkezi olan (Eski adı FELEK ABAT) Eğirdir'den idare ediliyordu. Seyyahın ziyareti Hamid oğullarından Hüseyin Beyin zamanına tesadüf ediyor. Bu tarihte de İbnibatuta Orhangaziyi (Bursa Sultanı) olarak ziyaret eylemiştir.

Burdur'un Hamid oğulları devleti zamanında da mevcut bir kasaba olduğu âsâr ile müeyyettir. Bundan sonraki yazımızda bahsedeceğimiz kitabelerle Hamid oğullarının hükümran oldukları tarihlerde de Burdur'un kaleli bir beldeleri olduğu neticesine varacağız.

Burdur'da San'atlar :

Dokumacılık

Yazan : Kemal Sâden

Dokumacılık, Burdur'umuzun başta gelen sanatıdır. Nasıl ki; Adana deyince pamuk, Kayseri deyince sucuk ve pastırma hatırlanırsa, dokumacılık ta Burdur kelimesiyle beraber hatırlanan bir sanattır.

Bu sanat şehrimizde, sıhhati yerinde tek kimsenin işsiz kalmasına imkân bırakmamıştır. Kadın ve erkeği başkasına muhtaç bırakmıyacak şehrin öz malı, öz sanatı dokumacılık; muhtemel sefaletin önüne gerilmiş bir kale gibidir.

Çalışkan Burdur'lulardan oldukça mühim bir kısmını bağrına basan dokumacılık, tahminen 200 sene evvelindenberi yaşamakta ve gittikçe gelişmektedir. Bugün şehrimizde, ortalama hesapla ayda 22 lira kâr bırakabilen 3500 tezgâh mevcuttur.

1924 te kurulup 1931 de esaslı faaliyete geçen Dokumacılar Cemiyetinde o yıl 400 tezgâh kayıtlı idi. Tezgâh sayısının 934 te 2600 e, 1938 de 3500 e fırlayışı, memleket dokumacılığının kısa bir zamanda nekadar sür'atle ilerlediğini göstermeğe kâfidir.

Dokuma işlerinde sanat bakımından da mühim tarakki göze çarpar. Harbıumumîden önce Burdur alacaları 50 santim eninde, tezgâhları da el tezgâhı idi. 1932 ve 1933 yıllarında bu tezgâhların yüzde 75 i, 1938 de ise tamamı enli dokuyan ve kolay dokuyan çekme tezgâhlar şekline sokulmuştur.

Tezgâhlarda; iç ve dış çamaşırlıkları, kuşak, sofra takımı, havlu, peçete, mendil, yatak çarşafı ve peştemal gibi şeyler işlenir.

Son yıllarda 60 santim eninde çiçekli dokumalar, piyasada fazla rağbet görmeğe başlamıştır.

Dokuma işlerinin mühimce bir kısmı silindirden geçirildikten sonra Pazara çıkarılır. Memlektte, dokuma işleriyle ve iplik satışiyle uğraşan büyük tüccarlar vardır. Her hafta İstanbul'a ve doğu Anadolu içlerine balyalarla dokuma işleri gönderilir.

Dokumacılar Cemiyeti, Pazarların isteğine göre dokunuş şekillerini tesbit eder. İşlenen dokumaların Cemiyete getirtilerek kontrol eder. Dokunuş şartlarına uygun olanları damgalamak suretiyle satışına müsaade eder. Ölçüden eksik ve ya fena dokuyanları İdare heyeti kararıyle ve hatasının derecesine göre cezalandırır. Cemiyet, dokumacılığın ve dokumacıların korunmasında her türlü yardıma koşar.

Dokumaların, iplik ihtiyaçlarını da kolay temin ve dokuma işlerinin sürümünde yardım gayesiyle kurulmuş bir de Kooperatifleri vardır. Kooperatif 1935 yılında 40 ortak ve 600 lira sermaye ile kurulduğu halde bugün 300 den fazla ortağa ve 5000 liraya yakın sermayeye maliktir.

Dokumacılık Burdur için mühim bir geçim vasıtasıdır. Gittikçe ilerlemekte, âti için büyük ümidler vadetmektedir.

Burdur Kültüründe Dev Adımları

Yazan : İlköğretim İspekteri
Ferid Çamoğlu

Burdur kültürü, bugün mekteplerindeki dinleme yerlerini, konferans salonlarını yıkmış, yerinde bir masa etrafında 4, 6, 8 kişilik başkaniyle, üyeleriyle tıpkı (Spor kulübü, esnaf cemiyeti ve her hangi bir şirket gibi) birer teşekkül kurmuşlardır. Arkalarından öğretmenlik cübbesini atan ve eski muallimlik gururunu kıran öğretmenleri de bu teşekkülün başkanı değil, üyesi olmuşlardır. Okullarında (Küme metodu) denilen bu çalışma tarzını kabul etmekle sual, cevap usulünden de kurtulmuşlardır. Bu suretle çocuk, öğretmenin aksi sedası olmaktan kurtulmakla en büyük hürriyetine kavuşmuştur.

Her alanda, dünyayı hayretlere düşürecek kadar yükselen bu millet, bilhassa kültür alanında bu yükselişin daha çok ilerisinde gitmek mecburiyetindedir. Kültür inkılâbımız hakikaten şuurlu ve yerindedir. Bu inkılâbın en bariz vasfı, çok hassas ve titiz olmasıdır. En yeni pedagojiyi, en uygun metodu okullarında şuurlu bir şekilde tatbik etmek istiyen Türkiye kültürü, arka arkaya dizilmiş, çocuğun enerjisini, teşebbüs faaliyetini durduran, onu hapseden ve hayatı umumiyesiyle bir konferans salonu, bir dinleme ve esneme yeri olan dersanelere göz yummaz. Garbın ve Amerika'nın ıslahlama mektebi, dinleme yeri, konferans salonu diye alay etttkleri için dershanelerin manzarasını değiştirmek fikrinde değiliz. Bizim bir derdimiz var; itiraf edelim ki; bugünkü diziliş ve oturuş, proğramın kabul ettiği pedagoji ve metod prensipleriyle taban tabana zıttır. Çocuk derste yapacak, bulacak, yaratacak ve bizzat müstahsil olacak diyoruz. Çocuk kendi yasasiyle, kendi istek ve arzusu ile, kendi düşüncesiyle seciye ve karakterini kazanacak diyoruz. Fakat ondan bu işleri yapacak muhiti, seciye ve iradesini teşkil edecek olan yasa yapma kudret ve salâhiyetini esirgeyoruz. Bu; elini, kolunu bağlayıp ta (Niçin yemiyorsunuz? Rica ederim buyurunuz.) demege benzer. Çocuğu sımsıkı bağlayıp alay edercesine : Yap, yapma, şöyle, böyle değil mi? Diye kukla şekline sokmakta bir fayda olabilir mi? Çocuk neden bir mesele hakkında arkadaşlariyle istişare etmesin, karar vermesin, yarın cemiyet içine çıkınca onun bir uzvu olarak çalışacak çocuk, neden okulda buna hazırlanmasın?

Bazı terbiye kitaplarının söyledikleri gibi, bugünkü mektebin gayesi, müstakbel hayata adam yetiştirmek değildir. Bu tarif, mekteple cemiyeti birbirinden ayıran zihniyetin mahsulüdür. Biz mektebi cemiyetten ayrı

bir şey olarak almadığımız için mektep, kendi hayatı içinde yarına daha iyi insanlar hazırlar diyeceğiz.

İnkılâpların tedricen yapılabileceğini iddia eden nazariyeler pek çoktur. Fakat Türk inkılâbı her sahada bunun aksini yapmış, bütün kötülükleri tedriç gözetmiyerek kökünden yıkıp atmıştır. Gözetemezdi de. Bunun içindir ki; (Asrı yıla sığdırdık) sözünü ancak Türk ulusu söyliyebilmiştir. Bu vecizeyi her işinde düstur edinen Burdur kültürcüleri, ders yılından önce bir hafta kadar süren genel toplantısında verdiği bir çok kararların başında dershanelerindeki arka arkaya dizilmiş sıraları tamamen atmak ve ya şeklini bozmak suretiyle kümece çalışmağa elverişli bir tarza koymak vardı. Derhal bu kararın tatbikine geçildi. Bir çok okullarda yeniden masa şeklinde sıralar yaptırıldı. Eski sıralar da değişikliğe tâbi tutularak istenilen şekle uyduruldu ve bu sıralar B, C, U şeklinde ve ya şekilsiz olarak yerleştirilerek sınıflar bir iş odası halini aldı. 4, 6, 8 kişilik iş kümeleri yapıldı. Bu kümelere, sınıflarına göre, adlar ve numaralar verildi Kümeden birisi başkan oldu. Öğretmen de icap etttkçe her hangi bir kümenin üyesi oldu O da artık burada tıpkı öğrenciler gibi istişare eden, düşünen, teklif ve kabul eden, karara iştirak eden bir kimsedir. Öğretmen bir mesele ortaya atar, kümeler bu mesele üzerinde istişare ederler, düşünürler, bir karara bağlarlar. Kümelerce verilen bu çeşitli kararlar sınıfça konuşulur, bu esnada öğretmen kelimesi kalkmıştır. Yerine (Arkadaşım, Hasan, Hüseyin, sen böyle söyledin, fakat ben bunu böyle okumuştum, böyle biliyorum) yahut (Burasını anlıyamadım, tekrar eder misin? Peki anladım, teşekkür ederim) gibi samimî sözler kaim olmuştur. İcabında hep beraber gülünür, alkışlanır. İşte bir konu üzerinde başkaniyle, üyeleriyle bir masa etrafında istişare eden, karar veren cemiyetin bir teşekkülü.

Hulâsa : Şuna kani olduk ki; Avrupa'nın bol ve zengin malzemeli geniş lâbratuvarlarında tatbik ettiği bazı şeyleri, Burdur'un en hücra köylerinde — belki daha semereli şekilde — tatbik etmek imkânı vardır. Kültürün, şuurlu müdafileri ve tatbikatçıları olan öğretmen arkadaşların, bu gidiş ve inanışla az zamanda davalarını tahakkuk ettirecekleri üzerinde şüphe edilemez.

Burdur'da Beliren Yeni Ufuk

Burdur gençliği koyu bir halkçılık idealini prensip sayan yüksek Valilerinden aldığı ilhamla son iki yıl şuurlu bir didinmeden sonra artık memleketin iş alanında kendine yakışır yerleri tuttu. Değerli Vali Bay Savaş'ın memleket gençliğine gösterdiği bu kadirşinaslık, her türlü iyiliklerin üstünde ve bu zamana kadar Burdur'da vücuda getirdiği ölmez eserlerinin başında sayılmağa değer bir cemiledir. Gençlik bu tevecciihe mazhariyetinden dolayı kendilerine ebediyen minnettar kalacaktır.

Sayın Belediye Reisi Nureddin Artok'un bu başarıda büyük bir şeref payı vardır. Her sınıf halk arasında çok kıymetli bir sempatiye sahip olan memleketin bu öğün veren evlâdı, rejimin ve günün icaplarına göre gençliğe şaşmaz bir istikamet vererek onları hedeflerine ulaştırmak için tam on beş sene, ferağatle çalışmıştır. Onun yüksek varlığına dayanan gençlik daima onu sayacak ve ona bağlı kalacaktır.

Halkevi sayın başkanının ilk hamlede bütün faaliyetini köycülük ve neşriyat şubelerine teksif ettiği işitilmektedir. Bundaki maksadın verim ve faydalı olmak bakımından bu iki kolun faaliyetini tevzin etmek gayesine dayandığı anlaşılıyor ki; çok yerindedir. Zaten sevgili doktordan müspet işler beklemek te hakkımızdır.

Köycülük şubesi proğramının gereği gibi tatbiki için mühim kararlar alındığı şu sırada (Halkevi dergisi) nin itinalı bir şekilde intişar mevkiine konulması, bu düşünüşün bir delili sayılabilir. Derginin intişar mevkiine konulduğu şu sırada bazı noktalara işaret etmeği faydalı bulurum.

Bundan önce yine Halkevi adına GÜL ve daha sonra ÜLKER adı ile iki mecmua intişar sahasına konulmuştu. Fakat yaşatılamadı. Doğmadan ölen bu mecmuaların tek bir kusuru vardı, gençliğin fikrine mâkes olmamaları. Halbuki, gençliğin varlığiyle varlıklarını gösterecek olan bunun gibi eserlerin, gençliğin sinesine dayanması ve desteklendiği bu sinelere sahifelerini açık tutması icap eder. ***Galiba bu bir tenezzül sayıldı.***

Görülen işlerle memleket için yapılması gereken işler hakkında çeşitli görüş ve düşünüşlerin bu dergi sahifelerinde ölçülmesi, aynı zamanda derginin memleket gençliğinin

seviye yüksekliğine doğru ilerlemesine yaramasını şaşmaz bir ülkü saymak icap ederdi.

Böyle yapılmadı. Aksine; kudretli kalemlerin kültür ve tekniğini yayan yüksek mecmualarla boy ölçüştürmeğe sapıldı. Bu vâhimeden doğan inatçı bir kıskançlıkla (Mecmua) mefhumu dışında kalan (ÜLKER — GÜL) ferdî düşüncelerin mâkesi ve Burdur'u ilgilendirmiyen ***tek bir kalem mahsulü*** faydasız yazıların kolleksiyonuna benzetildi. Bu yüzden adı sayılır mecmuaların tenkidine de uğradı. Fakat kulak asılmadı İşte bu iki mecmua böyle aksi görüşün zorlu kıskançlığiyle sık boğaz edilmiş eserlerdir.

Bugün (Halkevi dergisi) ne (GÜL ve ÜLKER) adı verilmemesi dikkat nazarı çekmektedir. Demek ki; Burdur'a pek yakışan bu adlardaki güzelliğe bile kıymet vermiyecek kadar gençliğin nefreti derindir.

Bence adların kıymete ayrılışındaki cazibeleri çok kuvvetlidir. Gençlerimizin bu ad verme hususundaki hassasiyetlerini yakinen bilemediğim için bu hususta bir fikir yürütmeme imkân yoktur.

Yalnız şuna inanalım ki; (Halkevi dergisi) Burdur'un bilhasa Burdur köylüsünün malı ve onların, fikirlerinin tercümanı olacak ve sahifelerinde güzel Burdur'un hakikî çehresini tebarüz ettirecektir.

Hasan Melli

Bir rica

Halkevi dergilerinde temelin folklor işi olduğu belli; fakat bu, bizde son yılların işidir. Şüphesiz batı kültüründe bu iş fazla yazılmış.

Biz de memlekette folkloru yürütmekteyiz. Bunun kaynağı olan ihtiyarlar azalmakta, yazma kitaplar çürümekte, diğer eşya birer, birer yokolmaktadır.

Bu sayıdan itibaren (Halkbilgisi rehberi) nden iktibaslara başladık.

Burdur folklorunu bu esasları göz önünde tutarak yapmak icap ediyor.

Vaktiyle (Burdur) folklorunun kısmen derlendiğini biliyoruz; gelecek sayılarda bunlardan istifadeyi düşündük.

Dergimize kıymetli yardımlarını esirgemiyecek arkadaşların bu esaslara göre değerli etüdlerini bekliyoruz.

Burdur'un üçra yerlerinde çalışan arkadaşlarımızın gerek çevrelerindeki hayattan, vatandaşlardan; gerekse bakımsız yazma kitap ve cönklerden derlemeleriyle bu işte önemli rolleri olacaktır.

Yalnız incelemelerin kılavuzların tavsiyelerine uygun olması başarının başlıca şartlarındandır; yoksa "Söyle bakalım Mehmet ağa, folklorunuzu derliyeceğim.„ dendi mi; iş, çokluk ya çıkmaza, yahut yanlışlığa uğrıyor.

Arkadaşlığın (Burdur) dergisine karşı değerli ilgilerinden çok sevinçliyiz. Yazısı bu sayıya yetişmiyen arkadaşlardan özür dileriz.

— Burdur —

(Halk bilgisi toplayıcılarına rehber) den :

Birinci Kısım

Halk bilgisinin mevzuu, usulü, gayesi

Halk bilgisinin meşgul olduğu sahayı muayyen iştigal parçalarına taksim etmek, bu suretle toplayıcılarımızın yürüyecekleri yolu göstermek için tanzim edilen rehberin birinci kısmında halk bilgisinin mevzuu, usulü, gayesi anlatılacaktır. (1)

*
* *

Mevzu : Halk bilgisinin mevzuu halka ait olan her şeydir. Halk ve evsafı haiz cemiyet müesseseleri halk bilgicinin faaliyeti dairesine girebilir. Bu faaliyetin ehemmiyeti ikidir. Evvelâ derinlik itibariyle biz medeniyetimizin mazisini öğrenmiş olacağız. Halkın hafızasında ve muhitinde yaşıyan eşya ve varlıklar; bir taraftan eski medeniyetlerimizin manevî enkazını, diğer taraftan bu günün hali mahiyetini öğretecektir. Saniyen genişlik itibariyle cemiyetimizin akidelerini, ahlâkını, ilmini, edebiyat ve sanatını ele geçireceğiz.

Halk bilgisi; cemiyet dahilinde ferdiyetlerin tehallüf etmediği zamana ait hayatı araştırır. Ferdiyetler baş gösterince onların yaşadıkları ve tesir ettikleri muhiti, her müessesenin tarihi — meselâ : Edebiyat tarihi, din tarihi, sanat tarihi ...— tetkik eder. (2) Bununlâ beraber aralarındaki tedahül âşikârdır. Her şeyden evvel halk bilgisi malzeme toplar.

Vakıaları bir araya getirir. Sonradan bunların tetkiki ve terkibi esnasında halk bilgicinin mesaisi ile edebiyrt müverihinin ve din müdekkikinin çalışmaları ayrılır. Bu halde bile yekdiğerinden istifade edecekleri bedihidir.

Halk bilgisine ait tetkikat bir taraftan ev malzemesi, işçilik alâtı gibi ve maddî eşyaya; diğer taraftan din, an'ane, şiir. Tetkikleri gibi manevî eşyaya taallûk eder. Bunlardan ilki (Etnoğrafya) denilen müstakil ilmin mevzuudur. Etnoğrafik tetkikat halk bilgisinin başlıbaşına ayrı bir kısımdır.

Müdekkikler, bunlara ait olmak

(1) Bu fikirler Fransız halk bilgicilerinden „Vanjeneb" in (Folklör adlı kitabının mevzua ve usule ait fasıllarının icmalinden ve tevsi suretiyle tatbikinden ibarettir.

(2) "Vanjeneb„ in bu fikrini Anadolu'nun edebî halk bilgisine tatbik ederken şu tarzda tevsian kabul etmeliyiz. Şöyle ki; Türküler, maniler, destanlar gibi âsârı toplarken filhakika bunlarda ferdiyatin henüz görünmediğine şahid oluyoruz. Bu itibarla halk bilgisinin hakikî malıdır. Fakat ötedenberi (Halk şairleri) diye bir gurup teşkil eden, koşma ve Türkü yazmış olan bir kısım şahsiyetler vardır ki; bunları mesai kadromuzdan harice çıkaramayız. Çünkü göstердikleri seciye ferdiyetin mevcut olmasına rağmen, onların halk bilgisi kadrosuna ithal edilmeleri için kâfi bir sebep teşkil etmektedir.

üzre ele geçirdikleri eşyanın resimlerini ve isimlerini icap ettiği yere kayıt, bunlara ait eşya bulunursa dernek namına şimdilik hıfzederler. Bilâhere bunlar hakkında ayrı bir rehber hazırlanacaktır. Asıl ehemmiyetli faaliyet, bizce, cemiyetin manevî eşyasına taallûk eden tetkiklerdir.

USUL : Halk bilgisinin mevzuunu ele geçirmedeki muvaffakıyet, usulün muvaffakıyetidir. Usulsüz bir mesai ne kadar derin ve etraflı olursa olsun zihni beyhude yorar. Usulü mesaî az, fakat müessir neticeler verir. Halk bilgisi müdekkikleri her şeyden evvel kuvvetli bir müşahede kabiliyetine malik olmalı ve bu kabiliyeti nefsî bir terbiye ile beslemelidirler. Bunun için tetkiklere başlarken zihinden her nevi düşünüşleri vereceğimiz hükümlere tesir etmesi muhtemel mefhumları çıkarmak lâzımdır. Tâki; mevzu olduğu gibi görülsün ve gördüğümüz gibi anlaşılsın. Bu mühim vasıtayı elde ettikten sonra halkı, hayatı yerinde görmeğe, tabiî revişi esnasında tetkik etmeğe çalışmalıdır. Uzaktan gelen her türlü bilgiler karşısında temdid kuvvetimizi kullanmalı, müverrihlerin vesika üzerinde yaptıkları intikadı biz, hadise ve vak'alar üzerinde yapmalıyız. Aynı zamanda hadise ve şe'niyetleri yerinde araştırmakla onu uzviyetine sahip bir halde yoklarız. Bir teşbiye ile çiçeği saksıdan ve kökünden ayırıp kopararak tetkik eden bir nebatçı olmaktan ziyade, onu yerinde ve heyeti umumiyesiyle muhiti ile beraber araştıran bir nebatat mütehassısı vaziyetinde olmalıyız. Bundan başka muhtelif köylerde ve ya aynı köyde muhtelif noktalarda görülen vak'aları manevî yaşayışları, şe'niyetleri bir biriyle karşılaştırmak ta faydalıdır. Mukayese ederek malûmatımızı tesbite çalışırsak muvaffakıyet daha ziyadedir. Nihayet usulün semeredar neticeler vermesi için halk sevgisi, köy muhabbeti gönlümüze hâkim olmalıdır. Eğer halka karşı sevgimiz, halk bilgisine karşı samimî alâkamız yoksa köylünün ve halkın aklı selimi bunu anlamakta gecikmez. Binaenaleyh ruhunu bize vermez ve açmaz. Her işin başı buradadır. Bu malzemeyi toplamak, bir mağden koleksiyonu vücuda getirmekten çok müşküldür. Mamafih bazan sevmek te kâfi değildir. Bir müstantık sıfatı ile halkı söyletmen'n amelî çareleri vardır. Bu çarelerden en mühimi sual sorduğunuz kimselere yol açmaktır. Bir noktayı öğrenmek istiyorsanız, bunun için evvelâ kendiniz ondan bahsediniz. Köylü ve kasabalı, kendiliğinden cevap vermeğe başlar. Bir şarkının notasını, bir Türkünün bestesini zaptetmek istiyorsanız, evvelâ siz kendi memleketinizin Türkülerinden çağırmağa başlayınız. Köylü kendiliğinden hemen bildiği Türküleri söylemiye koyulur. Bütün bu faaliyetin esası; halk sevgisi mihverinde toplanmaktadır.

GAYE : Mevzuu öğrendikten ve usulü anladıktan sonra gayeyi tayin edebiliriz. Gaye şuuruna malik olmazsak usulün anahtarını iyi kullanamayız. Bilgici, yorulmaz ve yılmaz mesaiye sürükliyen gaye şuurudur.

Her bilgiç, bu tetkiki niçin yapıyor? Sualine kanaatbahş ve kendisince tatminkâr bir cevap vermelidir. Bu cevap, başlıca şu noktalarda toplanır: Halk bilgisi, halkı öğretecektir. Tabiğata hâkim olmak için nasıl onu öğrenmek, yakından tetkik etmek icâp ettiyse cemiyet için de aynı düşünce varittir. Halkı yükseltme yollarını; onun ruhunu, maneviyetinin muhteviyatını öğrenmekle açabileceğiz. Bundan başka cemiyet bilgisine, ruh bilgisine, tabiğat bilgisine bir istifade temin edileceğini de unutmamalıyız.

Filhakika halk bilgisi, ferdî ve maşerî ruhiyat ve içtimaiyat âlemlerine malzeme verir. Bu suretle beşerin ilim tecessüsünü manevî sahada tatmin eder. Nihayet istikbale gitmek, ileriye atılmak için lâzım gelen hız, maziden, tarihten, halktan alınır. Halk bilgisi, bize bu hızı verecektir. Halk bilgisi zannedildiği gibi, bizi mazi perest yapacak değil, bilâkis mazi perestlikten kurtaracak, âtiye doğru hamlelendirecektir.

Dernekçiler. derneğin mesai ve hedeflerini tahkik ettirmek için bütün kuvvetleriyle çalışırken bilhassa bu noktayı göz önünden uzak tutmamalı, yaptıkları işin millî hayata parlak bir istikbal vadeden bir faaliyet olduğunu bilerek onun asil, yüksek heyecanını kalplerinde daima artan ve alevlenen bir kudret ile yaşatmalıdırlar.

İkinci Kısım

Halk Bilgisinin Kadroları

Halk bilgisini, alâkadar oldukları sahalara göre çerçeve ve kadrolara bölmek zaruretindeyiz. Tâki, bulunacak malzeme ve mahsulleri, bunların içine yerleştirelim, bu suretle halk ruhunun her hangi bir köşesini anlamak ve tetkik ettiğimiz zaman ihtiyacımız olan malzemeyi kendisini muhtevi olan kadrodan almakta müşkülât çekmiyelim.

Kadroların tertibinde evvelâ muhiti nazarı dikkate aldık. Muhit hakkında şöyle bir tarihî - coğrafî malûmat elde ettikten sonra Halk evine ve ev eşyasına, zanaatlara ve mesleklere, gıdaya dair malûmat elde edecek maddeler hazırladık. Bunları müteakip maddeler de, itikatlar, şiir, musiki, raks, hukuk gibi içtimaî müesseseler üzerinde tevakkuf ettik. Maddeler, şu sıraya göre tertip edilmiştir :

1 — Muhite dair halk bilgisi
2 — Eve „ „
3 — Ev eşyasın dair halk bilgisi
4 — Zanaatlara ve mesleklere dair halk bilgisi
5 — Elbiseye dair halk bilgisi
6 — Gıdaya „ „
7 — Âdetlere „ „
8 — İtikatlara „ „
9 — Bilgiye dair halk bilgisi
10 — Şiire „ „
11 — Temaşaya dair halk bilgisi
12 — Hikâyeye „ „
13 — Musikiye „ „
14 — Raksa „ „
15 — Hukuka „ „

— Sonu var —

Burdur

Betonarme yapıdır, sanki güzel dağları,
Döver nazlı dalgayla gölü yeşil bağları,
Görmelidir bulvarı akşam, bahar çağları.
İşçiliğin, sanatın kaynağı güzel Burdur ..

Bağların dimritine, büzgülü hevengine;
Kadın parmaklarının o; hoş, tatlı rengine;
Pekmeziyle şarabı, fakirine, zengine,
Can verir ... Hep mutluluk oymağı güzel Burdur.

Derlenir bahçelerden hoş kokulu gülleri;
Seher vakti ötüşür o şakrak bülbülleri;
İşliyorken imbikler açılır sümbülleri.
Verir altına bedel gülyağı güzel Burdur ...

Afyon tarlasındaki allı morlu duvaklar,
Yaz gelince dökülür; kalır narin kozaklar ...
Çizilir, süt verirler; haşhaşlanır mozaklar ...
Ünlüdür, sayılıdır haşhaş otağı Burdur.

Şakrıyan tezgâhiyle nazlı çıkrıklarını,
Dinliyen saymaz mı hiç sanat âşıklarını,
Dokuması aşmıştır, vatan ufuklarını,
Dokumacı anneler, kızlar yatağı Burdur.

Çarşının musikisi yaşar bakırcılarda,
Dayalı sinilerle kazanlar duvarlarda !
Git, ruhunu dinlendir, açıl bir oralarda.
Eşsiz bakır işi var, usta ocağ Burdur ..

Marangozlar can verir ceviz tomruklarına,
Yaslanırken bayılır insan koltuklarına;
Güven de bak, dostların hoş oturduklarına ...
Gel ısmarla bir takım ... Moble bucağı Burdur.

Vitamin ve Tarihçesi

(Burdur Halkevi Dergisi) adiyle aylık bir mecmua çıkarılacağını, Halk evi başkanı, meslekdaşım, Diş hekimi Feyzi Bayraktar'ın göndermiş olduğu tezkere ile öğrendim ve çok sevindim. Okumak ve okutmak ihtiyacının gündengüne arttığı şu feyizli devirde Burdur Halkevinin bu ihtiyacı düşünerek bu eksiğin tamamlanması için attığı verimli adımı şükranla karşılar ve bazı kitaplardan okuyarak topladığım (Vitamin) hakkındaki notlarımı bu yeni dergiye dercetmek suretiyle ben de ufak bir ödev yapmış olurum kanaatındayım.

— Vitamin —

25 sene evveline gelinciye kadar VİTAMİN ismi yediğimiz ve içtiğimiz gıdalarda bir yer bulmazdı. Yalnız kalori ismi bilinir ve her yiyecekte bu hesap edilirdi. Malûmdur ki; kalori, vücutta enerji yapar ve vücudun zayiatını da azotlu maddeler telâfi ederdi. Albomin, yağ, bazı mihler, maiyeti karbon gibi ...

Bir insan aldığı gıdalardan kalori hesap ederek günde 2500 - 3000 kalorili gıda aldığı halde vücudun beslenemediği, bir takım arızalar görüldüğü ve normal beslenmek için alınan muhtelif gıdaların plâstik ve enerjik olanlarından başka içerisinde bulunması lâzımgelen bazı maddelerin gıdalarda bulunmaması vücutta bir takım arızalar hasıl olmasına sebep olarak hayatı ölüme kadar götürdüğü görülmüştür.

Bu madde ne yeni bir hücre yapar ve eskiyen, aşınan bir hücreyi tamir eder, ne de vücutta yanarak enerji hasıl eder. Bu maddenin gıdalarda pek az da olsa bulunması hayatın vazifelerinde mutavassıt bir rolü olduğundan bu maddeye bundan 26 sene evvel FUNK yer ve isim vermiştir. Buna mütemmim cisimler de derler. VİTAMİN'in gıda maddelerinde yokluğundan ve ya azlığından ileri gelen hastalıklar çok eskidenberi biliniyordu

---

Tarih önü eserler yatar topraklarında;
Ata ozanlarının ruhu yapraklarında;
Ara şanlı izleri köşe bucaklarında ...
Tarihsel eserlerin yeşil çardağı Burdur.

Beton kemer köprüler uzanırken sellerde,
Yeni okul, hastane kuraları ellerde,
Ata'nın gölgesinde İlbay Savaş dillerde ...
Savaş pınarından, gel, doldur bardağı Burdur !..

Selçuk Köse oğlu

Vitaminin yokluğundan ileri geldiği bu hastalıklara eski zamanlarda zehirlenme deniliyordu.

Vitaminlerin keşfi gıdalarda yokluğu veya azlığı ile anlaşılmaktadır. VİTAMİN'in yokluğu ile hasıl olan arızaya verilen isim VİTAMİNOZ'dur. Meselâ, İSKORBÜT, diş etleri hastalığı gibi. Bu hastalık bir nevi VİTAMİN yokluğu, yani VİTAMİNOZ'dur.

İskorbüt hastalığı, medeniyet kadar eski bir hastalıktır. Hatta Hipokrat bile, bu hastalığı, bazı arızalariyle tarif etmiştir.

Taze sebze ve meyvaların yokluğu ile İSKORBÜT'ün meydana geldiğini evvelâ 1757 tarihinde İngiliz deniz doktorlarından Cimeslind bildirmiştir ve aynı zamanda Limon suyunun İskorbüt'ü iyi ettiğini ve İskorbütün davası olduğunu söylemiştir; fakat hastalığın etiolojisi hakkında bir şey söylememiştir.

VİTAMİN'lerin mevcudiyeti hakkında ilk tecrübe yapan Felemenk'li EYKMAN'dır. Hatta Vitaminin tarihi Eykman'ın görüş tecrübesiyle başlar.

1889 da Cava'da hapsane hekimi bulunan Eykman, hapsane avlusunda daima kabukları ayıklanmış pirinç ile beslenen Güvercin ve tavuklarda Polinevrit tarzında asabî bazı tezahürat görmüş ve bu arazların aynı hapsanede bulunan ve Beri beri hastalığına düçar olan insanların hastalığına benzediğine dikkat etmiştir. Bu hastalıktan ölen hayvanların âsap muhitinde istihale - dejeneressans arazları görmüş; bir tecrübe yapmış; kabukları çıkarılmış pirinçle beslenen diğer hayvanlarda bu hastalığı görmemiştir. Kabukları alınarak beslenen Güvercinlerin Polinevrit arazı görülenlerine bir parça pirinç kabuğu ilâve ederse kısa bir müddet içinde iyi olduklarını görmüştür.

Bu tecrübeye istinaden Eykman polinevritin sebeplerini pirinç taneleri içerisinde bir zehir bulunduğunu sanmış ve pirinç kabuklarında da bu zehirin panzehiri olduğuna hükmetmiştir. 1881 de Lunin sade gıdalarla beslenen hayvanların büyümediğini, biraz maya ilâve edilirse büyüdüğünü görmüş ve buna da (Biose) ismini vermiştir.

1906 da HOPKİN ve 1909 da STEPP genç fareleri münhasıran Albomin, yağ, maiyeti fahim ve milhlerden ibaret pürifiye edilmiş sentetik bir gıda ile besledikleri zaman hayvanların otuz gün zarfında öldüklerini ve eğer bu rejime üç santimetre mikâbı gibi küçük bir miktar taze süt ilâve edilirse bütün ağırlıklarını muhafaza ettiklerini, hatta büyüdüklerini görmüştür. Sentetik gıda da bütün besleyici kudreti veren bu meçhul maddeye Stepp, Hopkin (Yardımcı cisimler) namını vermişlerdir.

Nihayet 1911 de FUNK, pirinç kabuklarında yokluğu dolayısiyle Beriberi hastalığı hesule getiren bir cisim istihsal etmiş ve buna VİTAMİN demiştir.

Sıhhat Müdürü
Şükrü Göksu

— Sonu var —

Şehir Haberleri :

Halkevi çalışmaları :

C. H. Partimiz, Parti başkanımız sayın İlbayımız Savaş'ın başkanlığında toplanarak değerli diş hekimlerimizden Feyzi Bayraktar'ı Halk evi reisliğine getirmiştir.

Pek sayın ve enerjik Halkevi reisimiz bu kutsal ödevi üzerine alınca hemen çalışma proğramını çizmiş ve tatbike başlamıştır.

Yedi şubesi organize edilmiş olan Halkevi, mutat yılbaşı kongresini yaparak komite seçimini tamamlamıştır.

Evimizin dördüncü yıldönümü münasebetiyle 19 Şubat'ta gösterilmek üzre Gösterit kolu "Ana„ piyesi ile "Sinir hekimi„ adlı bir komedi, müzik kolu da devamlı çalışmalariyle konserini hazırlamaktadır.

Böyle genç ve azimkâr bir başa kavuşan evimizin gelecekte anılmağa değer işler başaracağını hiç kuşkusuz umar, gençlerimizin çalışmalarımıza ilgi ve yardımlariyle daha çok hız vermelerini dileriz.

Umumî Meclis :

9 / 2 / 939 Perşembe günü Vilayet Umumî Meclisi yeni yıl bütçesi müzakerelerini yapmak üzre ilk toplantısını yapmıştır. Memleket için hayırlı, önemli işler yapacaklarından emin olarak başarılar dileriz.

Saylâv seçimi :

Kamutayımızın fesh kararı vermesi üzerine her ilde olduğu gibi ilimizde de başlıyan seçim hazırlıkları bitmiş, birinci seçicileri gösterir defterler mahallerine asılmıştır.

Hava durumu :

Bir aydır havalar kurak, geceleri kuru ayaz devam etmektedir. Ekinlerimiz için zararlı olan yağmursuzluk çiftçilerimizi endişeye düşürmüştür. Herkes dört gözle yağmuru beklemektedir.

Çocuk Esirgeme Kurumu

Her yıl olduğu gibi, bu yıl da kurum çalışmalarına başlamıştır. Okullardaki yoksul çocukların yemek işlerine yardım olmak üzre sayın halkımız Kurban Bayramı münasebetiyle evlere yakın okullara Kurum adına birer miktar et göndermişlerdir. Bu suretle 220 kilo et toplanmıştır.

Şimdi yoksul, besine muhtaç yavrularımıza okullarda öyle yemeği verilmeğe başlanmıştır.

Hamiyetli halkımıza, çalışkan kurum arkadaşlarımıza sonsuz teşekkür.

Burdur Halkevi Tarih, Dil, Edebiyat ve Kitapsaray kolları tarafından çıkarılır

Yayın işlerine bakan Selçuk Köse oğlu | Mes'ul müdürü Dr. Feyzi Bayraktar

TEŞEKKÜR

Burdur İl Halk Kütüphanesi arşivimizde bulunan ve ilki 1939 yılında Burdur Halkevi tarafından yayınlanmaya başlanılan Burdur Halkevi Dergisi'ni, Burdur ile ilgili bilimsel araştırma yapan kişilere kaynak olması amacıyla PDF ve DjVu formatlarında dijital ortama aktarıp yayınlamaya karar verdik (1-26. Sayılar). Böyle bir çalışmayı yapmamızdaki amaç Burdur Halkevi Dergisi'nin kütüphanemizde tek nüsha olması nedeniyle yıpranmasını engellemek ve araştırmacıların ilgili kaynağa ulaşımını kolaylaştırmaktır.

Burdur Halkevi Dergisinden Cumhuriyetin ilk yıllarına ait Burdur ile ilgili folklor, tarih, yaşam, sağlık, coğrafya, edebiyat ve ekonomi gibi konularda önemli bilgilere ulaşılmaktadır. Burdur yöre kültürüne ilişkin önemli veriler içeren bu derginin dijital ortama aktarılmasında öncülük eden Tarihçi Sayın *Osman KOÇIBAY*'a ve dijital ortama aktarma çalışmalarını yürütüp çok değerli katkılarda bulunan Tarihçi Sayın *Fatih DEMİR*'e, Sayın *Mehmet KILIÇ*'a, Sayın *Salih SAYDAM*'a ve Sayın Şü*krü KORKMAZ*'a teşekkür eder, bu çalışmanın Burdur'a, Burdurlulara, Burdur sevdalılarına ve Burdur ile ilgili çalışma yapan değerli araştırmacılara faydalı olmasını temenni ederim.

Eylül 2014

Birol YILMAZ
Burdur İl Halk Kütüphanesi Müdürü